

Különlegességek-ritkaságok a MÁV Szimfonikus Zenekar két CD-felvételén

A DELOS kínálata a 20. századi angol zenéből: három szerző egy-egy brácsára és zenekarra komponált műve. És a magyar zenekarát restellkedhet, amiért még a szerzők neve is többé-kevésbé ismeretlenül cseng a számára. Voltaképp

azt a címet is adhatták volna az albumnak, hogy Hommage à Lionel Tertis, hiszen mindhárom kompozíció ajánlása neki szól. E brácsaművész (1876–1975; érdekességként megemlíthető, hogy egy napon született Pablo Casalsal) az elsők közé tartozott, aki előadóművészetével és pedagógiai munkájával egyaránt eredményesen fáradozott azon, hogy megbecsülést szerezzen hangszerének. Érdemeit nem kisebbíti, hogy Walton – a felvételen is hallható – versenyművének bemutatóját nem vállalta (az átütő siker, melyet a bemutató Paul Hindemith aratott, arra készítette, hogy később mégis műsorra tűzze).

Arnold Bax Phantasy for Viola and Orchestra című kompozíciója lassú bevezetést követően három, egymást attacca követő tételből áll – értesülünk az ismertebből; zenekari akkordok után a szólóhangszer cadenzáját halljuk, amelyhez fokozatosan társul a zenekar. A tételek inkább szakaszoknak hatnak (amelyek maguk is szakaszokból állnak össze, miközben a melodikus anyagban alig érezhető a tematikus feldolgozás szándéka), s a hallgató nem tudja elhessegetni a gondolatot, hogy kíséretét hall, és a láthatatlan látvány változásai irányítják a formarészek egymásra következését. Ez a Fantázia akár a Rapszódia címet is kaphatta volna. A brácsaszóló szinte az egész művet „végigéneklí”, a zenekar funkciója a harmóniai háttér-teremtés, és időnként pregnáns ritmikai szegmensekkel formahatárok kijelölése. A faktúra változatosságát szolgálja, hogy néha zenekari szólamok veszik át a szólóhangszer valamely dallamát – de kölcsönös kommunikációra ilyenkor alig kerül sor a szólista és a kíséret együttes között. Az intenzitást a népi hangvételre emlékeztető táncos karakterrel fokozza, és a finálé-érzetet a megemelkedő dinamika is erősíti.

Sir William Walton brácsaversenyével kapcsolatban csupán az ismertetőszövegből derül ki, hogy ez a felvétel az 1929-es (eredeti) verzióból az első hangfelvétel. Hallgatva a háromtételű kompozíciót, hatásos és hálás műsorszámnak bizonyul, habár kétségtelen, hogy magasra emeli a mércét a szólista technikai felkészültségét

illetően (a Bax-műhöz hasonlóan itt is szinte állandóan játszania kell...). A quasi cadenza-jellegű szakaszokhoz társuló zenekari szólolisták minden esetben remekelnek!

Minkét kompozícióban hangsúlyozott szerepe van a pentaton dallamfordulatoknak, a versenyműben pedig már-már népdalokra emlékeztetően afféle „kvintváltó” fordulatokra is sor kerül. A nagyobb formai felületek kialakításánál nem ritka a szekvenciázó motívum ismételtetés, ami imitáló fordulatokkal egyúttal hatásos eszköze a fokozásnak.

Üde színfolt a versenymű zárótételének kezdete, a zenekari hangszerek/szólamok imitáló belépésével – ebben a tételben a legszorosabb a kapcsolat szólista és kísérete között. Itt érződik leginkább, hogy a terjedelemhez képest kevés a zenei anyag tényleges „mondanivalója”, és a hamar kifáradó szegmensek igénylik az új motívumok megjelenését.

Kovács János mindvégig gondoskodott arról, hogy a tételek formailag jól felépítettek legyenek, a szólista biztonságban érezhesse magát, miközben a kíséret mindig lehetővé tette szólamának érvényesülését (érzésem szerint a stúdiófelvétel lehetőségeivel is éltek a felvétel készítői, annak érdekében, hogy maximálisan érvényesüljön a szólista – ilyesmi azonban csak akkor biztonságos, ha a kíséret olyannyira kidolgozott, hogy a dinamikai arányok módosítása ellenére is „átjön” játékuk intenzitása).

Másfajta struktúra szerint építkezik Ralph Vaughan Williams Szvitje, amely nyolc különböző karakterű rövid zsánerkép egymásutánja (a legrövidebb nem haladja meg a két percet, a leghosszabb öt és fél perc). Végighallgatása során indokolatlanul hosszúnak tűnik több tétel-szünet (élő előadásnál nem lenne zavaró, látva, hogy az adott időre technikai okokból szüksége van valamely közreműködőnek).

A szólista-választás ideális: Hong-Mei Xiao kristálytisztán, nagy hangon játszik, s vélhetően jól harmonizál az ünnepélyesség iránt fogékony angol mentalitással, hogy ugyanazzal a belső komolysággal játssza a különböző terjedelmű – és súlyú – tételekben is a szólamát.

Első végighallgatáskor a három szerző zenei nyelvének azonossága tűnt fel (nagy része lehet ebben a mindvégig azonosan intenzív brácsaszólamnak), a saját-stílus jegyeinek érzékeléséhez több meghallgatásra van szükség.

Éppen ezért érdemes elolvasni az alapos-informatív kíséret tanulmányt is, hogy a nem-angol ily módon értesüljön azokról a hatásokról, amelyekhez zenei anyanyelvi jártasság szükséges (az ír tánczázak zenéjének ismerete jótékony hatást gyakorol a tájékozódásra!).

(DELOS DE 3486)

A NAXOS újdonsága folytatja a Hungaroton által megkezdett folyamatot. Ott 2014-ben jelent meg „Imre Széchenyi – Forgotten Compositions” címmel többműfajú műsor Széchenyi István unokatestvérének a műveiből. Az 1825 és

dett barátjának, ifj. Johann Straussnak a népszerűségével.

A felvétel világelsőként rögzíti a hat ciklust, melyek mindegyike két karaktertáncból és fináléként koncertdarabból áll. 2016-ban került erre sor, miután a MÁV Szimfonikus Zenekar hangversenyen is műsorra tűzte ezt a programot. A felvétel dirigense Csányi Valéria.

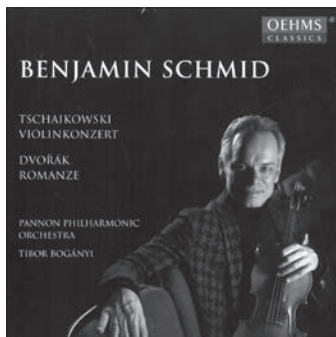
A zenekari táncfüzerek terjedelme nagyjából 10 és 15 perc között van. A 18 tétel végighallgatása közben a hallgató úgy érzi, némelyiket már ismeri, jóllehet, csupán stílusuk, felépítésük mutat hasonló vonásokat. A stúdiófelvételek során azonos akusztikai környezetben kerültek rögzítésre, s nem csoda, hogy nehéz észrevenni a hangszerelés apró eltéréseit. De nem is ez a cél – szinte talpalávalónak is elmenne ez a muzsika, a szabályos formarészek plasztikusan hangzanak, problémátlan, elegánsan szórakoztató zene ez. Azért talán érdemes lett volna a felvételnél nagyobb figyelmet szentelni az effektusszámba menő ütőszólamoknak, amelyek további szintet visznek a hangszínpalettára.

(NAXOS 8.573807)

Fittler Katalin

1898 között élt Széchenyi Imre gróf 20 éves korától két évtizedig diplomáciai tevékenységet végzett (majd országgyűlési képviselő és a monarchia berlini nagykövete lett), s mivel gyermekkorától széles körű műveltséggel rendelkezett, korán megpróbálkozott maga is a zeneszerzéssel. Eredetileg zongorára komponált tánc-tételei közül többet (hármass ciklusoknak) zenekarra is átírta, s a 18 tétel közül csak három nem jelent meg nyomtatásban (1855 és '59 között). A hangszerelések javarészt Szentpétervárott végezte, ahol zenéje rendkívüli népszerűségnek örvendett, mondhatni veteke-

A Pannon Filharmonikusok két CD-felvételéről

Karmesternek és zenekarának egy szólistával való jó kapcsolata rendkívül gyümölcsöző lehet, ezt példázza a Pannon Filharmonikusok két új felvétele. A szólista az osztrák Benjamin Schmid, akivel több, pozitív fogadtatást kiváltó

Csajkovszkij méltán népszerű Hegedűversenyének diszkográfiája oly jelentős, hogy – a felvételek iránti csökkenő keresletet sem figyelmen kívül hagyva – tiszteletreméltó vállalkozás a kiadó részéről egy újabb tétel hozzáadása a terjedelmes listához. Tegyük hozzá, hogy korántsem légbőlkapott ötletként tette, hanem a szólista „előéletének” ismeretében. Miként a CD kísérfüzetéből megtudjuk, különleges szerepet tölt be Schmid pályáján ez a versenymű: 17 évesen ezt játszotta a Yehudi Menuhin Nemzetközi Verseny döntőjében (ahol a 2. díjon kívül két különdíjat is kapott), majd három évtizeddel később a kompozíció új kiadású kottája további művészi inspirációk forrását jelentette számára. Schmidnek tehát mély kapcsolata van a versenyművel, és nyilvánvalóan törekedett arra, hogy az új közreadásnak az általa is értelmezett, a régebbi kottákhoz képest eltérő vonásait is érvényre juttassa.

hangversenyen is szerepeltek. A kétoldalú „szimpátia” jeleként értelmezhető, hogy két különböző kiadónál megjelenő CD-ken közösen muzsikálnak.

Ámde sajnos nem mindig fedik egymást pontosan a tervek-elképzelések és azok kivitelezésének eredményei. A hallgató nem tagadhatja: nemcsak első hallásra érzi zavarbaejtőnek ezt az interpretációt. Mert bármilyen alapos műismeret birtokában sem a különbségekre „kihagyozva” figyelni valaki az előadást, hanem ismételten magára a műre kíváncsi, és ha korábbi emlékeihez képest további szépségeket fedez fel az interpretáció nyomán, az élményért az előadónak hálás.

Benjamin Schmid mintegy félszáz felvételt tartalmazó diszkográfiáján végignézve, a 2003-as év volt e tekintetben rendkívül jelentős (hét korong megjelenésével, ami akkor is különleges teljesítmény, ha a felvétel a megelőző több év során készült). A mostani évtizedben korábban két CD-je jelent meg (Max Reger Hegedűversenye és szólóhegedűre komponált Chaconne-je, valamint Friedrich Gulda eredetileg gordonkára és fúvószenekarra írott versenyművének hegedűs változata). Mindenképp elismerésként könyvelheti el a pécsi zenekar, hogy ő lett, Bogányi Tibor vezényletével, a kiválasztott. És elégedett lehet a két műsorról is.

Ebben az esetben a zenekar teljesítménye dicsérete-sebb. Nyilvánvaló, hogy a szólista szívesen játszik az együttessel, amelynek érzékeny partneri viszonyára eleve számíthat. Sajnos, ez az „evele” néha érződik is, amikor szinte kizárólag saját szólamára koncentrálna, annak perfekt-szép megoldására, mintha nem is ott-és-akkor születne az összhangzás. De szerencsére van példa az ellenkezőjére is, amikor szinte párbeszédessé kapcsolódik a szólistával, illetve, amikor a zenekari előkészítést mintegy megkoronázva teszi hozzá a hangzáshoz szólóját.

Megteszi a magáét az Osztrák Nemzeti Bank által a szólista rendelkezésére bocsátott Stradivari – az „ex Viotti 1718” is –, felejthetetlen tónussal zeng a verseny-mű közéletében.

A kompozíció egésze azonban – épp a szólista szóla-mának felépítéséből következően – nem mutatja a tö-reetlen ívek-folyamatok sorozatát. Valamennyi résztvevő felkészültségének ismeretében indokolatlan lenne feltéte-lezni, hogy időnként biztonsági megoldásokra töreked-nek, avagy épp a végleges felvételhez jó „vágópontokat” biztosítandó! Mégis, mintha valami ilyesmi munkálna a háttérben – kiragadott részletek alapján lehet igazán értékelni megannyi szakasz előadását. A szólista szóla-mában vannak olyan részletek, amelyek kifejezetten „a tanár mintaszere bementése” érzetet keltenek, függet-lenül attól, hogy milyen előzményeket követően cse-nkülnek fel, illetve, hogy mi lesz a folytatás. Talán ezt a részleges „didaktikusságot” épp annak a számlájára ír-hatjuk, hogy Schmid különös gondot fordított a hagyo-mányostól eltérő részletmegoldások kidolgozására. És épp ezért került háttérbe számára is a mű élményszerű-sege – s ennek következtében a hallgatónak is.

A versenyművet követően Dvořák F-dúr románca sze-repel még a korongon, oldott-szép előadásban. A felvé-tel 2017. október 1-jén készült Pécsen, a Kodály Köz-pontban, azt követően, hogy a felvétel műsora az előző este koncert keretében is elhangzott ugyanott.

(OEHMS CLASSICS – OC 467)

„The complete vio-linist” – így hirdeti honlapja Bernard Schmidet, utalva arra, hogy reper-toárján különböző stílusokszakok, műfajok egyaránt megtalálhatóak. Vannak „specializá-lódott” művészek,

akik egyetlen kiválasztott korszak zenéjében mélyülnek el, s annak zeneirodalmát életfogytig kimeríthetetlen-nek tartják. Schmid zenei nyelvismerete ezzel szemben „polyglott”, különböző felvételeit hallgatva nehéz lenne választani, hogy mely területen rendelkezik a legna-

gyobb elhithető erővel a játéka (beleértve a jazzt is). E sokféle zenei nyelvben való jártasság nála rendkívül elő-nyösnek bizonyult, amennyiben ily módon fejlesztett zenei nyelvérzékét további területeken is kamatoztatni tudja. Diszkográfiájába most került Bartók zenéje, a két hegedűversenyyel.

Ennek a felvételnek különböző szempontokból is örülhetünk. Egyrészt, hogy ismételten vállalkozott kül-földi kiadó (Gramola) a gazdag diszkográfiájú kompozí-ciókból új felvételt készíteni, másrészt, hogy további külföldi szólista adja tanúbizonyosságát Bartók zenéje nemzetközileg érthető nyelvének, végül, de nem utolsó sorban, hogy – a hazai „Bartók új sorozat” felvételének időbeli szomszédságában – újabb zenekarunk interpre-tációja is megörökítésre került. Mert egészséges jelen-ség, ha a bartóki életmű prominens darabjai nem „etalon”-interpretációkban merevülnek zenei kövületek-ké, hanem mind több együttes beszédmódjának eredő-jeként alakul ki az adekvátnak érzett előadásmód. A Pannon Filharmonikusok korábbi felvételei között is található Bartók-albumot (műsorán A csodálatos mandarinnal és A fából faragott királyfival), s az itt szerzett (stiláris) tapasztalataik birtokában is megérde-melten jutott nekik ez a lehetőség.

A két mű felvételére 2016 novemberében (No.2) és 2017 januárjában (No.1) került sor – ami még erősítette azt a jelenséget, hogy a kései remekmű ismerete (meg-annyi „tanulása”) is visszaköszön a korai kompozíció előadásában. Bogányi Tibor irányításával a zenekar ide-ális partner a szólista számára. A hangszerelést megje-lenítő gazdag hangszínlav, a pregnáns ritmika vala-mennyi tételnek vitalitást ad, egyszersmind olyan konverzációs légkört teremt, amelybe élmény bekapcsolódni. Schmid zeneiségének tág teret kínál valamennyi tétel; kiváltképp az éteri magasságú hegedűhangokban gyönyörködünk, melyek mintegy szirénhangokként szólnak. A törekény-szeptől az indulatosig terjedő ér-zelmi skálán a személyesség megannyi arculatát képes ábrázolni. Szép tónust talál az emlékezés fátylának ér-zékeltetésére, s ilyenkor remekel a zenekar is, mintegy próbálgatva, fáj-e még az emlék. Csak néha regisztrál-juk Schmid játékanak „virtuozitását”, amikor szinte a játszanivalótól elvonatkoztatva érzékeljük „technikás” hegedülését (ez a technika persze rendkívül hasznos, amikor tudatosan a kifejezés szolgálatában áll). Az in-terpretáció nagy erénye az a stiláris biztonság, amellyel – akár első hallásra - közérthetővé tudják tenni a kom-plex kompozíciókat.

Magyar érdeklődőknek nem felesleges elolvasni a kí-sérőszöveget sem (örvendetes, hogy magyarul is szere-pel Christian Heindl írása), tanulságos szembesülni az-zal, hogy a külföldi mit tart fontosnak közölni az adott terjedelemben életrajzból, műelemzésből (Magyar zene hegedű virtuózoknak).

(GRAMOLA 99138)

Fittler Katalin